

ประติมากรรมสลักหิน : แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ของชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

SCULPTURE AND STONE CARVING : THE WAY OF DEVELOPING CREATIVE
ECONOMY OF NAGA DAO COMMUNITY AT NA KHU DISTRICT, KALASIN PROVINCE

16

สมชาย พรหมโคตร*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศาสตรา เหล่าอรรค**

ว่าที่ พ.ต.ดร.เทอดชัย พันธะไชย**

บทคัดย่อ

ประติมากรรมสลักหินในดินแดนมีมาตั้งแต่สมัยโบราณเกี่ยวเนื่องกับรูปเคารพในศาสนา ช่างปัจจุบันยังคงคัดลอกเลียนแบบและสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องการวิจัยครั้งนี้กำหนดความมุ่งหมายไว้เพื่อศึกษาประเด็นต่อไปนี้ 1) ประวัติความเป็นมา ของงานประติมากรรมสลักหิน 2) สภาพปัจจุบันและปัญหา ของการพัฒนางานประติมากรรมสลักหิน 3) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ พื้นที่การศึกษาประติมากรรมสลักหิน คือ ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เก็บข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 81 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้จำนวน 15 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 30 คนและกลุ่มทั่วไป จำนวน 36 คนข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบแบบสามเส้าและวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมา ของงานประติมากรรมสลักหิน ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ประวัติความเป็นมา บริเวณภาคอีสานมีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาถึงสมัยประวัติศาสตร์ ทวารวดี สมัยลพบุรีขอม ซึ่งในแต่ละยุคได้นำหินมาเป็นวัสดุสร้างงานศิลปะ สำหรับชุมชนนากระเดาเป็นส่วนหนึ่งของเมืองภูแล่นช้างตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2388 ด้านงานประติมากรรมสลักหินอีสานที่ทำการศึกษ เริ่มต้นจากนายจันที่ แหวนเพชรครั้งวัยหนุ่มได้บรรพชาเป็นสามเณร ก่อนลาสิกขาพระครูสอน สนตจิตโต ได้แนะนำให้อีตอาชีพอแกะสลักพระพุทธรูปไม้ต่อมาจึงเริ่มแกะสลักหิน การที่นายจันที่ มีประสบการณ์เพิ่มขึ้นเนื่องจากได้รู้จักช่างแกะสลักในไทยหลายคน และไปศึกษาดูงานศิลปะขอมโบราณที่นครวัดและนครธม แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับช่างชาวกัมพูชาเมื่อเผชิญกับภาวะสงครามจึงเดินทางเข้าเมืองปากเซแขวงจำปาศักดิ์ สปป. ลาว หวังจะข้ามแดนที่ช่องเม็กจังหวัดอุบลราชธานี ระวังเดินทางถึงเมืองปากเซได้แวะขอพักแรมที่วัดโพธิ์มีเจ้าอาวาสคือพระครูคำดี ได้พาไปพบกับเสด็จเจ้าบุญอ้อมจากนั้นให้ทำงานประติมากรรมสลักหินจำลองโบราณวัตถุหลายชิ้น ในระยะเวลาประมาณ 3 ปี เมื่อสถานการณ์สงครามรุนแรงขึ้นนายจันที่จึงขอกลับประเทศไทย จากนั้นได้รู้จักกับอาจารย์วิโรฒ ศรีสุโร ได้พานักศึกษามาศึกษาดูงานประติมากรรมสลักหินจึงทำให้องค์รู้ด้านนี้แพร่หลายออกไปในอีสาน ส่วนหนึ่งกลายเป็นอาชีพของชาวบ้านนากระเดาโดยมีบุตรชายทั้ง 5 คนเป็นกำลังสำคัญสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

* นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สภาพปัจจุบันและปัญหา ของการพัฒนางานประติมากรรมสลักหิน ปัจจุบันมีปัญหาคือ 1) วัสดุ การเคลื่อนย้ายมีความลำบากเนื่องจากหินมีน้ำหนักมากแต่ปัจจุบันมีเครื่องทุ่นแรงเข้ามาช่วยจึงทำให้การทำงานสะดวกยิ่งขึ้น 2) เครื่องมือที่ใช้สลักหินสมัยแรกเริ่มส่วนใหญ่จะใช้เหล็กสลัก แต่ปัจจุบันเริ่มมีการนำเครื่องทุ่นแรงเครื่องมือช่างโดยเฉพาะเครื่องใช้ไฟฟ้า 3) องค์ความรู้ในการแกะสลัก ช่างแต่ละคนมีความรู้ประสบการณ์ต่างกัน งานที่สร้างขึ้นมาจึงมีคุณลักษณะโดดเด่นคนละด้าน 4) การเคลื่อนย้ายและการจำหน่ายทำได้ยากเนื่องจากมีน้ำหนักมากและบางครั้งหากไม่ระวังจะเกิดความเสียหายต่อชิ้นงาน 5) ปัญหาการประยุกต์เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์พบว่ามีการทำเลียนแบบและทำตามสั่งเท่านั้นจึงควรมีการพัฒนาต่อยอด

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เดิมทีช่างส่วนมากจะสะสมเฉพาะรูปเคารพในทางศาสนาซึ่งเลียนแบบสืบต่อกันมา ช่างแต่ละคนจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับงานศิลปะของแต่ละยุคสมัยนอกจากนี้แล้วจะต้องเข้าใจส่วนลวดและขนาดที่ได้รับการกำหนดไว้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ควรมีการประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์รวมทั้งการศึกษาดูงานในแหล่งอื่นเพื่อสามารถนำมาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นด้านการพัฒนาควรมีขั้นตอนการออกแบบบนฐานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ประกอบไปด้วย 1) ขั้นตอนการออกแบบ 2) ขั้นตอนการเขียน 3) ขั้นตอนการปั้นต้นแบบ 4) ขั้นตอนการเตรียมวัสดุ 5) ขั้นตอนการเตรียมเครื่องมือ และ 6) ขั้นตอนการปฏิบัติงานสลัก ประเด็นดังกล่าวจะทำให้งานมีคุณภาพยิ่งขึ้น

โดยสรุปประติมากรรมสลักหินเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าเนื่องจากเป็นงานศิลปะที่ต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะในการสร้างสรรค์และส่วนที่มีคุณค่าอีกประการหนึ่งคือด้านจิตใจซึ่งเกี่ยวเนื่องกับคติความเชื่อทางศาสนา นอกจากนี้แล้วควรพัฒนาให้เกิดงานในเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องความต้องการของผู้คนยุคปัจจุบันงานวิจัยนี้จึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ตามสมควร

ABSTRACT

Stone sculpture in Thailand appears since the Ancient Age which related to the religious idol. The current sculptors still duplicate and create works continuously. This research aims to study the following points as follows; 1) the history of stone sculpture, 2) the present situation and problem of stone sculpture development, and 3) the guideline of creative economy development. The study area is Na Kra Dao Community, Na Coo District, Kalasin Province. The data is collected from documents and field trip including survey, investigation, interview and focus group. The 81 samples including a group of knowledge man amount 15 persons, a group of performer amount 30 persons, and a group of general man amount 36 persons. The data is investigated by triangulation, analyzed by the objective, and present by description.

The research result found that

1. The history of stone sculpture of Na Kra Dao Community, Na Koo Sub-district, Kalasin Province is the area of Esarn has progressed since the Prehistory to *Dvaravati*, and Lopburi-Khmer. Stone was used in each Age to build the art works and Na Kra Dao Community was one of Phulaenchang City as B.E. 2388. For the study of Esarn stone sculpture initiate from Mr.ChanteeWanpetch. He ordained as a novice when he was young before leaving the Buddhist monkhood and the Provost SornSontachitto advised him to work as a Buddha Image wood sculptor then sculpted the stone. Mr.Wanpetch had more experience about sculpture because of knowing many Thai sculptors and took the study tour of Ancient Khmer Arts at Angkor Wat and Angkor Thom as well as exchanged the experience of working with Cambodians. When he faced the war condition, he traveled to Pakse, Champasak to cross the border at

Chong Mek to Ubonratchathani Province. While traveling to Champasak, he stayed overnight at Pho Temple and Provost Kamdee introduced him to Prince BounOum then he has a chance to reproduce many of antiques. When the condition of war is aggressive, Mr. Wanpetch leaved for Thailand and came across with Ajarn WirotSrisuro. AjarnSrisuro took the students to study stone sculpture and made it be well-known in Esarn. The stone sculpture is a part of career of Na Kra Dao villagers and five sons of Mr. Wanpetch are the main inheritor.

The present conditions and problems of stone sculpture development are as following; 1) the material, it is difficult to move the material as the heavy weight of stone however it has the laborsaving device to help nowadays so the stone can be dislocated easier, 2) the tools of sculpting in the beginning are iron but now electronic sculpture instrument is used 3) the knowledge of sculpture, because of each sculptor has the divergent experience so the works is outstanding differently, 4) the dislocation and distribution is very hard because of the heavy weight of stone and easy to break when move improvidently, and 5) the problem of apply to creative economy find that sculpt the old style and made to order are the only way to development and combination.

The way of development the creative economy, in the previous time, most of sculptors will sculpt the religious idol which is inherited from the ancestor. Each of sculpt need to understand the art of each Age as well as the specific proportion and size accurately. Moreover, they had to apply to use materials and instruments and observe activities of other places to get the new point of view to develop the better job. For the development, there was the design process of creative economy including 1) design process, 2) drawing process, 3) model sculpture process, 4) materials preparing process, 5) instruments preparing process, and 6) sculpture process. All of the processes mentioned will improve the quality of sculpture.

In conclusion, the stone sculpture is valuable as it is the art created by the tolerance and it also has the value for mind since it relates to the belief in the religious. Moreover, it should develop creatively and relate to the desire of man in the current age so this research can be used properly.

บทนำ

มนุษย์โบราณทั่วโลกรู้จักการใช้หินมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นวัสดุที่ใช้ทำ เครื่องมือที่สำคัญในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาอารยธรรมของมนุษยชาติ ซึ่งนักโบราณคดีก็ได้มีการศึกษาและแบ่งเป็นยุคสมัย ยุคหินเก่า (Palaeolithic) ยุคหินใหม่ (Neolithic) ยุคทองแดง (Copper Age : 4,000 B.C.) ยุคสำริด (Bronze Age : 2,300 B.C.) ยุคเหล็ก (Iron Age : 1,300 B.C.) นับเป็นกระบวนการสร้างเครื่องมือมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต (ศิลป์ พีระศรี. 2550 : 19 - 20) กระบวนการเกิดอารยธรรมดังกล่าวกินเวลายาวนาน เริ่มตั้งแต่สังคมก่อนอารยะเข้าสู่สังคมมีอารยะ ชุมชนเกษตรกรรมระดับหมู่บ้านเกิดมาก่อน รู้จักวิธีไล่ล่าแสวงหาอาหาร ต่อมาก็รู้จักการเพาะปลูก ไถพรวนดิน เลี้ยงปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ การปฏิวัติทางด้านเกษตรกรรมนำมาซึ่งการเกิดเมืองและอารยธรรม (ธิดา สาระยา. 2552 : 35 - 36) หินนอกจากจะนำมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตแล้ว เมื่อมนุษย์ถูกมูมาอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่งและได้สร้างอารยธรรมแล้วหินยังคงนำมาสร้างงานศิลปะอันเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนาและความเชื่อ เช่น การสร้างปิรามิด ของชาวอียิปต์โบราณ วัฒนธรรมหินตั้งสโตนเฮนจ์ โดยศิลปะอินเดียสมัยโบราณเกิดขึ้นตั้งแต่ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 3 ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ก็ได้ส่งอิทธิพลทางศิลปะก่อให้เกิดศิลปะคันธาราฐ (Gandhara) ขึ้น ศิลปะนี้ได้รับอิทธิพลจากศิลปะกรีก - โรมัน เมื่อมีพัฒนาการสูงตามลำดับจึงแพร่กระจายสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้วัสดุที่สำคัญยังคงเป็นหินในราวพุทธศตวรรษที่ 12 ตั้งอยู่ตลอดระยะเวลา

ทางการเดินเรือที่พระภิกษุจีนเดินทางไปสืบทอดพระพุทธศาสนายังประเทศอินเดีย ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังจากการบารัณธรรมแล้วก็ได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นโดยกลายมามีลักษณะเป็นของตนเอง (สุภัทรดิศ ดิศกุล. 2543 : 125) โดยเฉพาะอิทธิพลศิลปะที่ใช้อิฐและหินในงานประติมากรรม และงานสถาปัตยกรรม ของอาณาจักรขอมในประเทศกัมพูชา งานศิลปกรรมของอาณาจักรขอมก็ส่งอิทธิพลต่อกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อาณาบริเวณที่ปกคลุมไปด้วยโบราณของเขมรแผ่กระจายไปทั่ว ตั้งแต่ลาวไทยไปจนถึงเวียดนาม และจากโขงจนถึงแม่น้ำเจ้าพระยา นับเป็นดินแดนที่ในปัจจุบันคือประเทศกัมพูชา พื้นที่ส่วนใหญ่ของอินโดจีนตอนใต้ของประเทศลาวและทางตะวันออกของประเทศไทย ความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมในกลุ่มแม่น้ำโขงได้สร้างประวัติศาสตร์ศิลปะอย่างน่าอัศจรรย์ตั้งแต่ยุค เจนละ ขอม ล้านช้าง ความคิดสร้างสรรค์ศิลปะของผู้นั้นในดินแดนอีสานโบราณ ในด้านประติมากรรมสลักหินดังเช่น ใบเสมา หรืองานลวดลายประติมากรรมที่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของงานก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรม สิ่งเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ให้กับผู้นั้นในปัจจุบันได้ศึกษา การสืบสานอนุรักษ์และคัดสรรวัฒนธรรมก็ยังดำเนินการพัฒนามาตลอดแต่ละยุคสมัย

ถึงการใช้หินเป็นวัสดุในการสร้างงานศิลปะจะไม่พบความต่อเนื่อง แต่ช่วงรุ่นหลังในอีสานได้เลียนแบบพัฒนาฝีมือบนฐานวัสดุและความรู้เดิม ช่วงผู้แกะสลักหินจะได้รับการถ่ายทอดเป็นช่วง ๆ จากคนรุ่นหนึ่ง สู่รุ่นหนึ่ง โดยมีการประยุกต์ดัดแปลงในรูปทรงประติมากรรม การสืบทอดงานประติมากรรมสลักหิน ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ งานประติมากรรมสลักหินเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการสร้างสรรค์กันมานานแล้ว โดยมีนายจันทน์ เทวนเพชร ปัจจุบันอายุ 84 ปี เป็นผู้ร่วมกับชาวบ้านนากระเดา ในปี พ.ศ. 2534 ก็ได้ร่วมกันรวมกลุ่มตั้งเป็น ศูนย์พัฒนาฝีมือการแกะสลักหินบ้านนากระเดา ปัจจุบัน ส่วนสภาพปัญหาในปัจจุบันจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า กลุ่มผู้ผลิตขาดแคลนวัสดุคือ หิน ความรู้เกี่ยวกับกายวิภาคศาสตร์ของประติมากรรมแต่ละสมัย ความงามของศิลปะแต่ละสมัย ความชำนาญ และความเข้าใจงานศิลปะ มีเพียงช่วงรุ่นเก่า ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ขาดการสืบทอด ช่วงส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน ปัญหาเหล่านี้คาดว่าจะชัดเจนมากยิ่งขึ้น และปัญหาดังกล่าวจึงเป็นแรงผลักดันให้ทำการวิจัย เพื่อจะเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาให้งานศิลปะที่ทรงคุณค่าอยู่คู่กับชาวอีสานตลอดไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

งานวิจัยกำหนดความมุ่งหมายไว้เพื่อศึกษาประเด็นต่างๆของกลุ่มช่างสลักหินบ้านนากระเดา

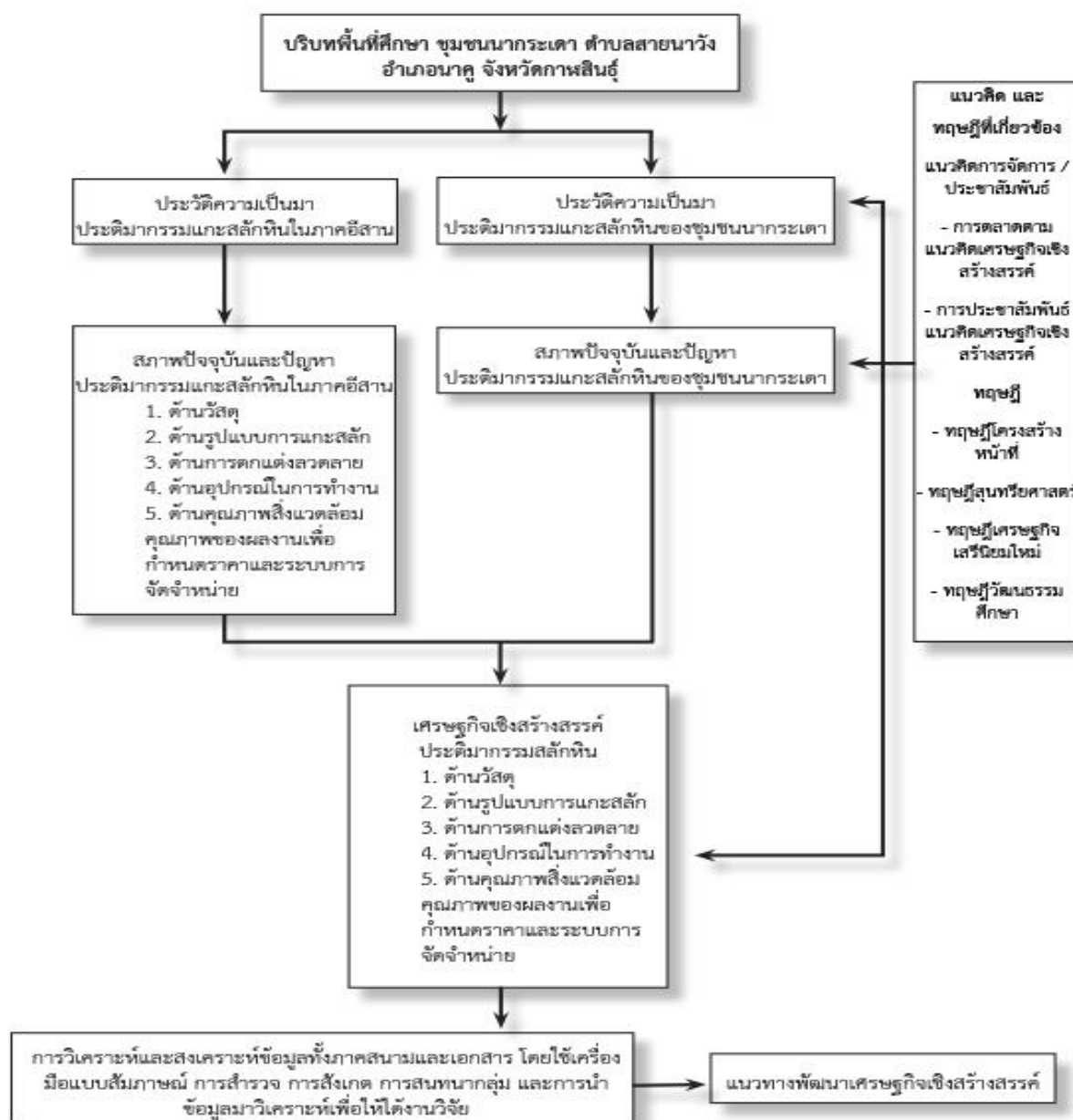
1. ประวัติความเป็นมา ของงานประติมากรรมสลักหิน
2. สภาพปัจจุบันและปัญหา ของการพัฒนางานประติมากรรมสลักหิน
3. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ของงานประติมากรรมสลักหิน

วิธีดำเนินการวิจัย

พื้นที่การศึกษาประติมากรรมสลักหิน คือ ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เก็บข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามด้วยวิธีการสำรวจ สังเกตสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 81คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้จำนวน 15 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 30 คนและกลุ่มทั่วไป จำนวน 36คนข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบแบบสามเส้าและวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมา ของงานประติมากรรมสลักหิน ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งสภาพปัจจุบันและปัญหา ตลอดจนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยแนวคิดการสร้างคุณค่าและมูลค่า (Value Creation) ที่มีพื้นฐานจากศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง เพื่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีโดยได้ลำดับความสำคัญของทฤษฎีออกเป็น 2 ส่วน คือ ทฤษฎีหลักและทฤษฎีรอง ทฤษฎีหลักคือ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีรองคือ ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ และทฤษฎีวิวัฒนาการศึกษา ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบกับขอความร่วมมือกับคนในชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชนโดยการศึกษาทั้งหมดจะถูกนำมาประมวลผล เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นเรื่องที่โยงกับการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน

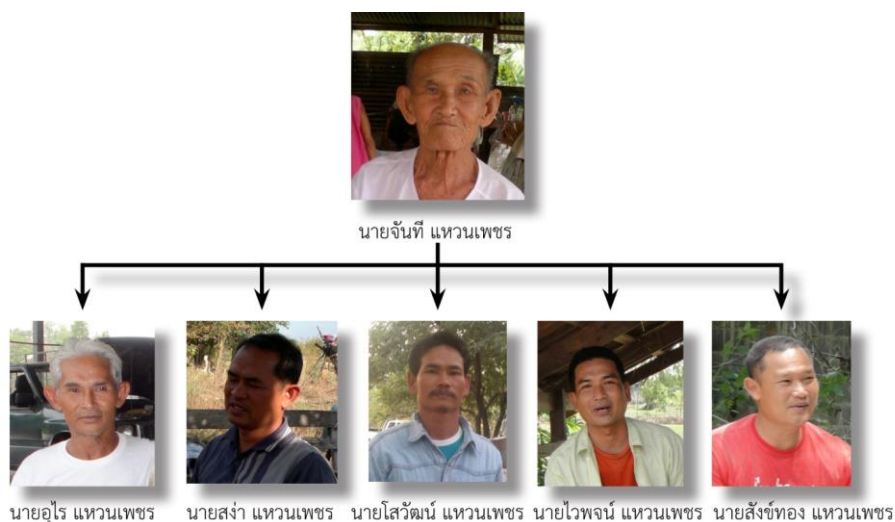

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมา ของงานประติมากรรมสลักหิน ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ประวัติความเป็นมา บริเวณภาคอีสานมีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาถึงสมัยประวัติศาสตร์ ทวารวดี สมัยลพบุรี ขอม และสมัยล้านช้าง ซึ่งได้เจริญรุ่งเรืองต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน มีการเคลื่อนย้ายผู้คนภายใต้การเมืองและการตั้งถิ่นฐานเพื่อทำมาหากินซึ่งมีหลายเมืองในภาคอีสาน เช่นเดียวกันกับเมืองภูแล่นช้างเมื่อ พ.ศ.2388 ช่วงปลายรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้หมื่นเดชอุดมซึ่งพาครอบครัวจากบ้านห้วยนายม แขวงเมืองวัง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ มาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งอยู่ภูแล่นช้างนั้นโดยตั้งพระพิไชยอุดมเดช ให้เป็นเจ้าเมืองภูแล่นช้าง ส่วนการตั้งบ้านนากระเดาได้ผู้คน 3 ครอบครัวได้ออกเดินทางไปทางทิศตะวันออกของเมืองภูแล่นช้าง ประมาณ 5-6 กิโลเมตร ก็มาถึงพื้นที่แห่งหนึ่งมีลำธารเห็นว่าเป็นพื้นที่เหมาะสมเพราะมีธารน้ำและทุ่งนา ป่าไม้ ที่แปลกกว่านั้นคือมีต้นกระเดาหรือสะเดาจำนวนมาก จึงได้ตั้งชื่อว่า บ้านนากระเดา ที่มีชนบทกรรมนิยมประเพณีบางอย่างที่แตกต่างจาก สำเนียงภาษาพูดก็ไม่เหมือนกันกับชาวเมืองภูแล่นช้าง สำเนียงภาษาพูดของชาวเมืองภูแล่นช้างคือภาษาชาติพันธุ์ไทญ้อ รวมถึงในปัจจุบันหมู่บ้านนากระเดาได้ก่อตั้งมาแล้วเป็นระยะเวลา 156 ปี บ้านนากระเดาได้อยู่ภายใต้การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นเสมือนกับชนบทไทยทั่วไป ประวัติความเป็นมาของประติมากรรมสลักหินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโบราณวัตถุสถานจำนวนมาก หลายยุคหลายสมัย ซึ่งน่าจะมีอิทธิพลที่ส่งผลต่องานประติมากรรมสลักหินในสมัยหลังมา โดยปรากฏว่ามีการใช้หินตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ ดินแดนภาคอีสานของไทยก็ได้รับศิลปวัฒนธรรมแบบคุปตะเข้าไปด้วยเต็มที่ในรูปศิลปะร่วมสมัยกับภาคกลางที่เรียกว่าศิลปะทวารวดีได้พบอาณาจักรแบบทวารวดีอันใหญ่โตที่บ้านตาตทองจังหวัดยโสธร เมืองฟ้าแดดสูงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมืองเก่าที่เกษตรสมบูรณ์ ชัยภูมิ มหาสารคาม และเมืองหนองหานน้อย จังหวัดอุดรธานี ประติมากรรมหินสลักในยุคนี้ที่โดดเด่นคือใบเสมา และพระพุทธรูป ส่วนสมัยขอมพบสถาปัตยกรรมที่เรียกว่าปราสาทขอม อโรคยาศาลประติมากรรมรูปเคารพและทับหลัง ภาพจำหลักต่างๆ ซึ่งมีจำนวนมาก งานประติมากรรมสลักหินหลงเหลือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนงานประติมากรรมสลักหินอีสาน ศึกษาสกุลช่างที่สืบทอดมาจากนายจันท์ แหวนเพชร ปัจจุบันอายุ 87 ปี (2557) ได้นำความรู้ความชำนาญในการสร้างสรรค์งานประติมากรรมสลักหินมาสร้างงานถ่ายทอดให้กับผู้คนในหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน การแสวงหาองค์ความรู้ของนายจันท์ แหวนเพชรเริ่มต้นจากมีใจรักที่จะศึกษางานศิลปะ

การสืบทอดของการสร้างสรรค์งานประติมากรรมสลักหินของชุมชนนากระเดาเป็น 5 กลุ่ม

ภายหลังภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ก็ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดบ้านกุดปลาเค้า แต่ก็มาจำพรรษาที่วัดบ้านนากระเดา ต่อมาได้เดินทางไปกับพระครูทรัพย์ เพื่อไปนมัสการพระครูสอน สนฺตจิตฺโต เจ้าอาวาส วัดมะนาว เมื่อเกิดความสนิทจูงมือเครื่องรางของขลัง แต่ถูกปฏิเสธ พระครูสอน กล่าวต่อว่าทำไมสามเณรจันท์ไม่ฝึกหัดแกะสลักพระพุทธรูปจากไม้ เพราะพระพุทธรูปเป็นสิ่งที่กราบไหว้ของชาวบ้าน จึงเริ่มทำตามทีพระครูท่านแนะนำจึงเริ่มแกะสลักหินและไม้ฝึกหัดปฏิบัติด้วยตัวเอง ต่อมานายมน พิมพ์ชัย ซึ่งเป็นเพื่อน ได้มาแนะนำให้ไปพบกับนายจันท์ดี นายสมบุญรณ์ (นามสกุลจำไม่ได้) ได้ศึกษาการแก้ปัญหาเครื่องมือที่ใช้ในการสลักหิน นายสมบุญรณ์ยังได้แนะนำให้ไปดูงานสลักหินของนายไพศาล วาดศิลป์ ที่นครราชสีมาอยู่ได้ระยะหนึ่ง นายไพศาล ได้แนะนำให้ไปดูการงานสลักหินกับพันเอกสโวน ซึ่งท่านผู้นี้ มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ ได้แนะนำให้นายจันท์ดี ศึกษาคุณสมบัติรูปแบบศิลปะในประเทศไทยรวมทั้งประเทศใกล้เคียง จึงมีความเข้าใจยิ่งขึ้น พันเอกสโวน ก็แนะนำให้นายจันท์ดี ไปพบนายดี (ไม่ทราบนามสกุล) ซึ่งมีอาชีพสลักหินอยู่ที่หน้าค่ายจักรพงษ์ จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อพบกันแล้วทั้งสามตั้งใจเดินทางมาศึกษาดูงานที่วังจันทร์เกษม ในจังหวัดอยุธยา ภายหลังเกิดมิตรภาพระหว่างนายดีกับนายจันท์ดี ได้ทำงานร่วมกันที่จังหวัดปราจีนบุรีอยู่ถึง 2 ปี ขณะนั้นนายจันท์ดีก็หาเวลาและโอกาสเดินทางเข้าไปในจังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา เพื่อจะได้ศึกษารูปแบบประติมากรรมสลักหินของอาณาจักรขอมโบราณที่นครวัดและนครธม เกิดอัศจรรย์ในฝีมือของคนโบราณ ทำให้นายจันท์ดียิ่งรักในอาชีพช่างสลักหินมากยิ่งขึ้น ขณะที่อยู่ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับช่างชาวกัมพูชา

นายจันท์ดี ที่ยวชมตามสถานที่ต่างๆ พอสมควร ระยะต่อมาเกิดภาวะสงครามของการสู้รบฝ่ายต่างๆ ในกัมพูชา เวียดนามได้ ลาว รวมทั้งไทยซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นายจันท์ดีเดินทางเข้าแขวงจำปาศักดิ์ ต่อจากนั้นก็เดินทางไปที่เมืองปากเซข้ามแดนที่ช่องเม็กเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างถึงเดินทางถึงแขวงจำปาศักดิ์ ได้แวะขอพักแรมที่วัดโพธิ์มีเจ้าอาวาสคือพระครูคำดี ได้แนะนำตัวว่าตนมีอาชีพเป็นช่างสลักหินพระครูคำดีได้เกิดความสนใจกล่าวว่า เจ้าผู้ครองแผ่นดินลาวภาคใต้คือราชวงศ์จำปาศักดิ์ในตอนนั้น ต้องการช่างสลักหินเพื่อจะได้จำลองโบราณวัตถุเพราะกำลังสร้างพิพิธภัณฑ์ที่แขวงสะหวันนะเขต และแขวงคำม่วนพระครูคำดีบอกต่อนายจันท์ดีอย่าเพิ่งกลับไปประเทศไทย เพราะจะพาไปพบกับเสด็จเจ้าบุญฮ่อม เป็นพระอนุชาเสด็จเจ้าบุญฮ่อม เจ้าผู้ครองนครจำปาศักดิ์องค์สุดท้าย เมื่อพบกันแล้วได้สอบถามขึ้นไปดูห้องเก็บรวบรวมผลงานทางโบราณคดีที่สำคัญของนครจำปาศักดิ์ เจ้าบุญฮ่อมถามว่าจำลองประติมากรรมสลักหินของขอมได้ไหม นายจันท์ดีจึงรับปากได้ทำงานเวลาประมาณ 3 ปี ได้สร้างสรรค์งานเกิน 100 ชิ้น ในปัจจุบันผลงานของนายจันท์ดี น่าจะยังมีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ของแขวงคำม่วน และ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และบางผลงานเสด็จเจ้าบุญฮ่อม ณ จำปาศักดิ์ ก็ได้จำหน่ายให้กับชาวต่างชาติปี พ.ศ. 2513 สถานการณ์สงครามรุนแรงขึ้นนายจันท์ดีจึงขอเข้าเฝ้าเสด็จเจ้าบุญฮ่อม ณ จำปาศักดิ์ จึงอนุญาตให้นายจันท์ดีกลับบ้านได้ พร้อมเขียนจดหมายให้นายจันท์ดีไปรับเงินที่ธนาคารในเมืองปากเซ

เมื่อกลับถึงไทยจึงเริ่มจากงานสลักหินขนาดเล็กเพื่อจะสามารถบรรพการจักรยานนำไปขายในตลาด ต่อมาเมื่อมีเจ้าไพศาล วาดศิลป์ รับราชการทหารอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาแนะนำให้รู้จักกับอาจารย์วิโรฒ ศรีสุโรภายหลังทั้งสองจึงสนิทคุ้นเคยและได้ติดต่อกันเสมอมา ได้เดินทางไปต่างๆ และสร้างผลงานตามที่ต่างๆ และงานประติมากรรมสลักหินจึงแพร่หลายทั่วอีสาน ส่วนหนึ่งอาชีพของชาวนากระเดาโดยมีบุตรชายทั้ง 5 คนเป็นกำลังสำคัญมาจนถึงปัจจุบัน

2. สภาพปัจจุบันและปัญหา ของการพัฒนางานประติมากรรมสลักหิน งานประติมากรรมสลักหินเป็นงานที่ต้องใช้วิริยะอุตสาหะอย่างสูงปัจจุบันมีปัญหา คือ 1) วัสดุ สมัยก่อนช่างเลือกเฉพาะที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่ายสมัยแรกที่ช่างไม่สามารถนำสลักหินขนาดใหญ่แต่ปัจจุบันสามารถนำหินที่มีน้ำหนักหลายตันมาใช้งานได้เนื่องจากนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่วิธีการชักลอก หรือรถเครน ยกขึ้นรถหกล้อหรือสิบล้อแล้วแต่น้ำหนัก การได้มาซึ่งหินทรายได้ตามแหล่งหินตามธารน้ำ หินที่ฝังใต้ดินในที่เอกชนที่เจ้าของต้องการให้เอาออก และส่วนหนึ่งหินขนาดใหญ่เมื่อต้องส่งจากผู้ประกอบการสัมปทานหิน 2) เครื่องมือที่ใช้สลักหินสมัยแรกเริ่มส่วนใหญ่จะใช้เหล็กสลักและค้อนปอนด์ แต่ปัจจุบันเริ่มมีนำเครื่องทุ่นแรง

เข้ามาใช้มากขึ้นเนื่องจากทำให้เกิดการทำงานได้เร็วและดียิ่งขึ้น 3) ปัญหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการแกะสลัก ช่างแต่ละกลุ่มแต่ละคนมีความรู้ประสบการณ์แตกต่างกันซึ่งจากความเข้าใจและการทำซ้ำจนเกิดทักษะ ปัญหาที่พบจะเกี่ยวข้องกับรูปทรงลวดลาย การตกแต่งรายละเอียด 4) การเคลื่อนย้ายและการจำหน่าย งานประติมากรรมสลักหินเป็นชิ้นงานที่มีน้ำหนักมากจึงลำบากต่อการขนส่งต้องอาศัยความชำนาญ การจำหน่ายส่วนใหญ่จะเป็นการจ้าง 5) ปัญหาการประยุกต์เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ พบว่า มีการทำเลียนแบบและทำตามลัทธิที่นั่นจึงควรมีการพัฒนา

3. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ของงานประติมากรรมสลักหิน ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากการงานประติมากรรมส่วนใหญ่ของบ้านนากระเดาเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปเป็นงานศิลปะ ซึ่งเลียนแบบสืบต่อกันมาจนมีเอกลักษณ์เฉพาะประจำแต่ละหมวดหมู่ ค่านิยมของการจำลองหรือเลียนแบบดังกล่าว นำไปสู่กฎเกณฑ์ทางสุนทรียภาพของพระพุทธรูป แนวทางการพัฒนาจึงจำเป็นต้องเข้าใจส่วนลัดและขนาดที่ได้รับการกำหนดไว้อย่างแม่นยำ โดยใช้ความยาวและความกว้างของพระพักตร์เป็นเกณฑ์ มีสูตรการก่อสร้างของพระพุทธรูปแต่ละยุคสมัย การประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อสร้างงานประติมากรรมสลักหินของชุมชนบ้านนากระเดาเครื่องมือคืออุปกรณ์ที่สำคัญของการทำงานประติมากรรมสลักหิน การพัฒนาชนิดของเครื่องมือแต่ละอย่าง ได้จากการทดลองปฏิบัติงาน รวมทั้งการศึกษาดูงานหรือหาเครื่องมือที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ดังนี้ 1) เครื่องเจียร์ไฟฟ้า 2) มีดเล็บบคาร์ไบด์เครื่องกลึง 3) ตะไบ 4) เครื่องเจียร์ไนลัมคมตัด 5) เครื่องเจียร์นัยลม 6) ด้อนปอนด์ ใช้ในการตอกเสาหลัก 7) รอกยกน้ำหนัก 8) ส่วนไฟฟ้า 9) เครื่องเป่าลมไฟฟ้า ด้านการพัฒนาขั้นตอนการออกแบบบนฐานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนนากระเดา 1) ขั้นตอนการออกแบบ 2) ขั้นตอนการเขียน 3) ขั้นตอนการปั้นต้นแบบ 4) ขั้นตอนการเตรียมวัสดุ 5) ขั้นตอนการเตรียมเครื่องมือ 6) ขั้นตอนการปฏิบัติงานสลัก

ประติมากรรมภาพเหมือนพระอริยสงฆ์ และ ประติมากรรมภาพเหมือนบุคคล

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องประติมากรรมสลักหิน : แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประวัติความเป็นมา ของงานประติมากรรมสลักหิน ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์งานแกะสลักหิน ถือว่าเป็นงานศิลปกรรมที่เก่าแก่ประเภทหนึ่งที่พบในอีสานซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเริ่มตั้งแต่สมัยหินกลาง หินใหม่ สำหรับสมัยประวัติศาสตร์ช่วงยุคทวารวดีในอีสานนั้นว่ามีความสำคัญมาก ส่วนยุคพลบรีขอมนั้นว่ามีความโดดเด่นเช่นกัน ศิลปะเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับภูมิภาคอื่นมีความเจริญต่อเนื่องกันหลายสมัยงานแกะสลักหินในเมืองไทยมีมานานแล้ว ช่วงผู้ทำการแกะสลักหินจะได้รับการถ่ายทอดเป็นช่วง ๆ จากคนรุ่นหนึ่ง สู่รุ่นหนึ่งโดยมีการประยุกต์ดัดแปลงในรูปทรงและเชิงประติมากรรมคนในสมัยปัจจุบันจึงสามารถสังเกต และแยกแยะงานแกะสลักหินแต่ละชิ้นได้ว่าอยู่ในสมัยใด และอาจสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของคนในแต่ละสมัยในประเทศที่มีปรากฏหลายยุคสอดคล้องกับ Subhadradis Diskul (1986 : 11 – 12) ศิลปะในประเทศไทยตามประวัติศาสตร์อยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนามากที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 จำพวกใหญ่ ๆ คือ ยุคก่อนการเป็นรัฐและยุคของรัฐ ยุคแรกแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ ยุคทวารวดี อินทูปราณ ศรีวิชัย และลพบุรี ยุคที่สอง คือ อุทอง เชียงแสน สุโขทัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ ในแต่ละยุคนั้นการสร้างพระพุทธรูปก็มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป และเป็นลักษณะหรือเอกลักษณ์ที่เฉพาะของแต่ละยุค

2. สภาพปัจจุบันและปัญหา ของการพัฒนางานประติมากรรมสลักหิน ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้ทำงานประติมากรรมแกะสลักหินส่วนใหญ่ทำงานที่บ้านตนเองและขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของงาน โดยผู้ทำงานชาย โดยทั่วไปผู้ทำงานส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพและปัญหาสุขภาพจากการทำงาน โดยเฉพาะการอยู่ในท่าทางที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง การสัมผัสฝุ่นละอองจากเศษหินและสารเคมี รวมทั้งอุบัติเหตุจากการใช้เครื่องจักรกลการเจ็บป่วยที่พบมากที่สุดคือ อาการปวดเมื่อย ปวดหลัง ปวดเอว รองลงมา ได้แก่ หอบหืดและโรคทางเดินหายใจอื่น โรคกระเพาะอาหาร ปัญหาเกี่ยวกับตาและสายตา ผิวน้ำ และอุบัติเหตุจากการทำงานด้านครอบครัวยังมีฐานะดีขึ้นสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าวัสดุคือหินน้อยลงสอดคล้องกับ วุฒินันท์ รวมฤทธิ์ (2540 : 216 – 220) วิทยานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรมการแกะสลักไม้บ้านหนองหลัก 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิตและการสนับสนุนกระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรมการแกะสลักไม้ ได้แก่ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านทรัพยากร ผลการศึกษาพบว่า ประการแรกคือ ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คน วัสดุ เงินทุน รวมทั้งการจัดการจะมีช่างใหญ่และกลุ่มหัวหน้าคอยให้คำแนะนำสมาชิก ตลอดจนดูแลเรื่องการค้างานทั้งหมด ประการที่สอง คือ กระบวนการผลิต ได้แก่ การเตรียมวัสดุ มีการตัดทอนไม้ฉาออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ พอเหมาะกับการแกะสลัก การผลิต สมาชิกจะทำการแกะสลักตามขั้นตอนและตามความสามารถของตน ประการที่สามคือ การสนับสนุนกระบวนการผลิต แม้จะพบกระบวนการที่เป็นระบบแต่ในภาพรวมเกิดปัญหาในการดำเนินการ

3. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ของงานประติมากรรมสลักหิน ชุมชนนากระเดา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

การพัฒนาประติมากรรมสลักหินเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเลือกใช้วัสดุที่สอดคล้องกับหน้าที่ใช้สอย รูปทรงของงานประติมากรรมแต่ละชนิด ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่ง ที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความงดงามและความมีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งจะพบได้ทั่วไป แต่เพื่อประโยชน์ใช้สอยที่สมบูรณ์และความสะดวกสบายด้านต่างๆ ช่างสลักหินจึงเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งมักเป็นวัสดุพื้นบ้านที่ทำได้ในท้องถิ่นนั้น ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออุดมไปด้วยหินผลิตภัณฑ์สลักหินจึงโดดเด่นในด้านวัสดุความงามของวัสดุที่เกิดจาก ผิวน้ำและสี ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยทำให้เกิดความงาม และคุณค่าทางศิลปะได้ ผิวน้ำของวัสดุธรรมชาติโดยตรง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกันไป เป็นลักษณะเฉพาะของงานสลักหินต่างไปจากงานประติมากรรมอื่นๆ และนอกจากนี้ผิวน้ำที่เกิดจากกลวลายการสลายก็มีความสำคัญเช่นกัน เพราะลักษณะของ

ลวดลายที่ทำให้เกิดผืนนอกในลักษณะต่างๆ กันนี้ จะต้องกลมกลืนกับผิวของวัสดุ ตลอดจนรูปทรง โครงสร้าง จึงจะทำให้งานประติมากรรมชิ้นนั้นๆ มีความงดงามที่มีคุณค่าสมบูรณ์

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของผู้คนเร่งรีบตามเวลากันเป็นส่วนใหญ่ การเปลี่ยนแปลงค่อนข้างชัดเจนทั้งในเรื่องของการใช้ชีวิต และเกิดการคิดค้นนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ที่เน้นความสะดวกสบาย การเร่งรีบของชีวิตการทำงานที่ต้องแข่งขันตลอดเวลาของสังคมเมือง ทุกสิ่งทุกอย่างไม่หยุดนิ่งทำให้มนุษย์ในเมืองเกิดความซ้ำซากจำเจ จนต้องหาหนทางที่จะหลีกเลี่ยงจากสภาพความเป็นจริงไปสู่ความฝันหรือสภาพใกล้เคียง แต่ถ้าไม่ได้ก็อาจจะมึนงงทบทวนที่ทำให้ชีวิตรู้สึกผ่อนคลายได้บ้าง การหันหน้าเข้าหาธรรมชาติก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่น่าจะทำให้ชีวิตมนุษย์รู้สึกอึดอัดได้อย่างน้อยที่สุดถึงแม้จะไม่ได้สัมผัสโดยตรงในที่นี้ การหาสิ่งทดแทนด้วยการได้สัมผัสถึงกลิ่นไอของธรรมชาติโดยมีงานออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุในการผลิตที่เป็นธรรมชาติจริงๆ หรือการแทนค่าของรูปทรงที่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ผสมผสานกับการคิดค้นวัสดุหรือผสมผสาน การออกแบบและพัฒนาที่เข้ากับยุคสมัย มีไว้ใกล้ๆ ตัว ก็น่าจะมีส่วนทำให้ผ่อนคลายได้บ้าง จึงเป็นหน้าที่ของนักออกแบบที่จะต้องแปรความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคมาเป็นผลิตภัณฑ์ ที่ตอบสนองวิถีชีวิตดังกล่าว ดังจะนำเสนอให้เห็นพอเป็นตัวอย่างของการออกแบบและพัฒนางานประติมากรรมของอีสานที่ใช้ความเหมือนที่มีอยู่ทั่วไปของวัสดุ แต่นำมาแสดงด้วยความแตกต่างและโดดเด่นทั้งทางด้านความคิดและรูปแบบ จนสามารถประสบผลสำเร็จและยืนอย่างสง่างามในตลาด

สอดคล้องกับ Schmidt, Brad Robert (2008 : 31) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชนบท Midwestern สรุปได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เมื่อเร็วๆ นี้ได้กลายเป็นที่นิยมมากขึ้น ถึงแม้ว่าแนวความคิดเป็นที่นิยมและการวิจัยจะถูกดำเนินการนั้นมีการขาดการวิจัยด้านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชนบท ฉบับนี้ได้พยายามที่จะกำหนดลักษณะที่กำหนดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนชนบท วิจัยก่อนหน้านี้พบว่าคนงานความคิดสร้างสรรค์ชอบชุมชนที่มีลักษณะบางอย่างซึ่งรวมถึงเทคโนโลยี, พหุวัฒนธรรม, ความอดทน, วิธีการดำเนินชีวิตและความถูกต้องประจำตัวประชาชน

สอดคล้องกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ได้อธิบายประเด็นการใช้ประโยชน์จากงานศิลปะไว้ว่าคนส่วนมากมักจะสับสนกับคำว่า “ศิลปะ” และ “งานช่าง” จึงเกิดความเข้าใจผิดอยู่เสมอทั้งๆ ที่ทั้ง 2 อย่างนี้มีข้อแตกต่างดังนี้ คือ 1) งานช่างมุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก 2) งานช่างนั้นมีความสัมพันธ์กับวัสดุและผลิตผล 3) งานช่างมีขั้นตอนและการวางแผนงาน (วนิดา ขำเขียว. 2543 : 5 – 7)

สรุปสาระสำคัญ

หินเป็นวัสดุที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์นับพันปีตั้งแต่เครื่องมือที่อย่างง่ายไม่ซับซ้อนเมื่อมนุษย์มีความเจริญทางด้านอารยธรรมโดยเฉพาะศาสนาและความเชื่อ หินยังนำมาสลักเป็นรูปเคารพสัญลักษณ์ทางศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธรูป อันมีพระพุทธรูปเป็นหลัก ส่วนศาสนาพราหมณ์มีเทวรูปเป็นหลัก ความรู้เรื่องการสลักหินยังมีต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันแต่ยังคงติดอยู่กับงานประติมากรรมทางศาสนา หากมุ่งสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จะต้องพัฒนาในด้านการออกแบบและเครื่องมือเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 จากการศึกษาพบว่า ประติมากรรมสลักหินเป็นภูมิปัญญาที่ถูกสั่งสมจากปราชญ์ชาวบ้านองค์การทางวัฒนธรรมควรเข้ามาช่วยเหลือ ให้องค์ความรู้นี้ยังคงอยู่ในชุมชนต่อไป

1.2 หน่วยงานมราเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรใช้งานวิจัยนี้จัดทำข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

1.3 หน่วยงานการศึกษาในท้องถิ่นควรมีการสร้างเอกสารตำราเพื่อเป็นข้อมูลในการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับประติมากรรมสลักหิน

1.4 ควรนำงานวิจัยนี้ไปกำหนดเป็นหลักสูตรประติมากรรมสลักหิน ของท้องถิ่น

1.5 ควรนำงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพประติมากรรมสลักหิน

1.6 ควรนำงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่องจากประเด็นนี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในภูมิภาคอื่นในประเทศและต่างประเทศ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเทคนิค อุปกรณ์และวัสดุทดแทนเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพประติมากรรมสลักหินของประเทศไทยต่อไป

2.4 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างประติมากรรมอย่างอื่นเพื่อให้ทราบกลวิธีการสร้างงานที่ได้คุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

ธิดา สาระยา. อารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2552.

วนิดา ขำเขียว. สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพฯ : พรวนนกการพิมพ์, 2543.

วุฒินันท์ งามฤทธิ์. ระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรมการแกะสลักไม้บ้านหนองหลัก ตำบลหัวจัว อำเภอสมน จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศม.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.

คิลป์ พีระศรี แปลและเรียบเรียงโดยเขียนยิ้มศิริ. ประวัติศาสตร์และแบบอย่างศิลปะโดยสังเขป. กรุงเทพฯ : คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

สุภัทรดิศ ดิศกุล. ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทยใกล้เคียงอินเดีย, ลังกา, ชวา, จาม, ขอม, พม่า, ลาว. กรุงเทพฯ : มติชน, 2543.

Schmidt, Brad Robert. An analysis of the creative economy in rural Midwestern communities. Dissertation M.C.R.P., United States Iowa : Iowa State University, 2008.

Subhadradis Diskul. M.C. Art in Thailand a Brief History. Bangkok : Amarin Press, 1986.

